

АНАЛИЗ НА ПРОБЛЕМИТЕ И ТЕНДЕНЦИИТЕ В УСТРОЙСТВОТО И РАЗВИТИЕТО НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ОБЛАСТ РУСЕ

Наталия Неделчева, Боряна Каменова
Русенски университет „Ангел Кънчев“

Резюме. Още в древността територията и нейните характеристики са се обособили като неизменна част от живота на човека. Неоспорима е взаимната зависимост между територията и човешката общност. Със своите особености територията оказва съществено влияние върху качеството и начина на живот на хората, които я обитават, и обратното – със своята дейност хората непрекъснато оказват пряко въздействие върху територията и нейните характеристики. Тази взаимосвързаност се явява главен фактор при образуването на населените места, тяхното развитие и бъдещите им перспективи. Целта на доклада е да отрази проблемите в устройството на населените места от област Русе и тенденциите за тяхното развитие.

Keywords: spatial planning; settlements; trends; municipality; area; regional development perspectives

Увод

Всяка територия и нейните характеристики са обособени като неизменна част от живота на човека още в най-дълбока древност. Взаимната зависимост между тях е неоспорима, тъй като както територията не може да съществува и да се развива без човешките общности, така и човешките общности са зависими от съществуването, устройството и икономическото развитие на териториалните системи (Kovachev, 2009; Dokova, 2008).

За целите на настоящия доклад е представено общото състояние на населените места от област Русе, идентифицирани са проблемите и тенденциите в развитието на населените места от областта, както и са представени насоки за преодоляване на идентифицираните и отразени в доклада основни проблеми.

1. Обща характеристика на населените места в област Русе

Област Русе е част от Северния централен район за планиране заедно с областите Плевен, Велико Търново, Ловеч и Габрово. Поради благоприятното си разположение и възможностите за развитие тя е определена за администра-

тивен център на Северния централен район.

Русенска област включва части от Дунавската хълмиста равнина и от Лудогорието. Областта граничи с областите Силистра, Разград, Търговище и Велико Търново и на север с Румъния (граница е река Дунав). По-големите реки са Янтра и Русенски Лом.

Регионът е от значение за националната транспортна система. Река Дунав е свързана чрез Европейската система за пътища, като свързва Северно с Черно море.

Благоприятното разположение на област Русе се обуславя основно от две обстоятелства:

– нейното разположение по протежението на най-голямата транспортна магистрала в Европа – р. Дунав, и ролята на Дунав мост като мащабна комуникационно-транспортна връзка със съседна Румъния и своеобразен коридор между Европа и Азия;

– преминаването на други важни европейски пътища и транспортни коридори през територията на областта: европейски път E70 (от Русе до Варна), представляващ част от европейската пътна мрежа на територията на България; европейски път E85 (Русе – Бяла – Велико Търново – Стара Загора – Хасково – Свиленград) – също част от европейската пътна мрежа на територията на България; паневропейски транспортен коридор 7 (Рейн – Майн – Дунав); паневропейски транспортен коридор 9 (Хелзинки – Москва – Кишинев – Букурещ – Русе – Стара Загора – Дедеагач).

Таблица 1. Обща характеристика на общините в област Русе

Община	Територия (км ²)	Население	Брой населени места общо	Брой градове	Брой села
Област Русе	2803	223 489	83	9	74
Община Борово	245	5 931	7	1	6
Община Бяла	341	13 059	11	1	10
Община Ветово	352	12 210	6	3	3
Община Две могили	342	9 047	12	1	11
Община Иваново	490	9 209	13	0	13

Община Русе	570	165 882	16	2	14
Община Сливо поле	276	10 553	11	1	10
Община Ценово	249	5 665	9	0	9

По данни на НСИ

Област Русе заема площ от 2803 км², което представлява около 2,53% от територията на цялата страна, и има население 223 489 души. В нейните граници са разположени 8 общини – Борово, Бяла, Ветово, Две могили, Иваново, Русе, Сливо поле и Ценово. По данни на НСИ населените места в областта са общо 83, като 9 от тях са градове, а останалите са села¹⁾.

Видно от данните в таблица 1, с най-многобройно население е административният център на областта – община Русе. Нейното население представлява около 71,6% от населението на цялата област. Следват я общините Бяла, Ветово и Сливо поле. Най-малобройна в област Русе е община Ценово. Изцяло селски общини, т.е. общини, в които няма градове, са Иваново и Ценово.

2. Проблеми и тенденции в устройството и развитието на населените места в област Русе

От изложените статистически данни става ясно, че тенденцията на концентрация на населението в големите градове, характерна за цялата страна, е добре изразено явление и на територията на област Русе. Значително висок е процентът на населението в Русе – около 83% от градското население на областта. Останалата част от градското население е неравномерно разпределена в по-малките градове.

Интересни са данните, свързани с миграцията на населението. Характерно за общините в област Русе е, че всички, с изключение на община Борово, генерират отрицателен механичен прираст. Това се дължи на факта, че изселените се от областта са повече от заселилите се, което, ако се запази като тенденция, може да се превърне в сериозен проблем.

През последните години се наблюдава повишаване на броя на безработните лица в областта. Значителното повишаване на коефициента на безработица и намаляването на коефициента на заетост е негативна тенденция, която може да окаже съществено влияние върху развитието на селищната мрежа и населените места и да доведе до интензивна миграция на населението към други области в страната или емигриране в чужбина.

По отношение на осигуреността с водни ресурси и изградеността на водоснабдителната инфраструктура практиката показва, че към днешна дата всички населени места, намиращи се на територията на областта, са водоснабдени, докато канализационна мрежа е изградена само в градовете Бяла и Русе. Някои от останалите градове са с частично изградени канализационни мрежи, а другите

населени места използват септични ями и кладенци. Това, ведно с факта, че липсват пречиствателни съоръжения за отпадни води в по-малките населени места, в голяма степен застрашава качеството на подпочвените води, които се ползват както за поливни нужди, така и като източници на питейна вода, а оттук се предполага и потенциалният негативен ефект върху качеството на произведената селскостопанска продукция от поливното земеделие.

Град Русе е напълно водоснабден, като водата се осигурява от подземни води, включени в системата за централно водоснабдяване. Някои от големите предприятия в града разполагат със собствени водоизточници, които осигуряват вода за производствени нужди.

През пречиствателната станция за отпадни води преминава целият битов отток, като целта е в р. Дунав и р. Русенски Лом да се изливат само дъждовните води. Самостоятелни пречиствателни станции за производствени отпадни води са изградени само в някои промишлени обекти, намиращи се на територията на град Русе („Жити“ АД, „Найден Киров“ АД, „Ирис“ АД, „СЕТ“ АД и „Дунарит“ АД).

Преди осъществяване на дейностите по „Интегрирания воден проект на Русе“ проблемите са свързани с това, че по-голяма част от водопреносната мрежа е изградена от тръби, които са остарели и амортизирани, не отговарят на санитарно-хигиенните норми и стават причина за чести аварии и влошаване качеството на водоподаване. По данни на „ВиК“ ООД – Русе, техническите загуби на вода възлизат на 6 млн. куб.м годишно, което представлява около 36% от добитата вода общо за град Русе²⁾.

От значение за регионалното развитие в областта са и проблемите, свързани с ограничения достъп на населението от малките населени места до здравно, образователно и социално обслужване, както и до различни специфични институции и заведения за обществени услуги (Vasileva, 2001).

Тенденцията, установила се през последните години, е насочена към запазване на състоянието на наличната пътна мрежа, поддръжка и частични ремонтни дейности на критичните участъци. Това е недостатъчно и не може да доведе до успешно и устойчиво развитие на областта. Необходими са значително повече инвестиции за изграждане на нови пътища и съоръжения, както и за рехабилитация, усъвършенстване и модернизация на наличните такива. Така биха се създали необходимите предпоставки за по-интензивно развитие на областта, повишаване на конкурентоспособността ѝ спрямо другите области и предоставяне на по-добри условия за живот на местното население.

3. Представяне на конкретни мерки за преодоляване на проблемите в областта

Предвид същността и особеностите на идентифицираните в изследването тенденции и проблеми в териториалното устройство и развитие на областта

считаме, че държавната политика за регионално развитие е наложително да възприеме и прилага конкретни мерки в следните направления (Lozanov & Terziyski, 2006):

- провеждане на подходяща политика в демографско отношение за минимизиране на негативните ефекти от демографската криза и преодоляване на отрицателния естествен и механичен прираст;

- целенасочена подкрепа на селските и изостаналите райони в областта за развитие на традиционни икономически отрасли и производство на селскостопанска продукция, за изграждане и поддържане на качествена инфраструктура и за съхраняване на населените места и тяхното население;

- обвързване на техническата инфраструктура с европейските и международните транспортни и комуникационни мрежи чрез осигуряване на висококачествена и модерна инфраструктура;

- опазване и съхраняване на природните, културните и историческите обекти и паметници и използване на туристическия потенциал на националната територия за усъвършенстване на селищната система;

- осигуряване на съвременни стандарти във водопотреблението, подобряване на ефективността на водоснабдителните системи и качеството на водните услуги;

- осигуряване на достатъчно финансови ресурси, които да покриват текущите разходи за градско управление, и поддържане на качествена и съвременна инфраструктура;

- благоустрояване на населените места и повишаване качеството на жизнената среда;

- създаване на работни места, публичен транспорт и жилищен фонд;

- възприемане на такава форма на регионално устройство, която да оптимизира икономическите приноси, инвестициите и териториалните изисквания на населените места;

- гарантиране качеството на живот в градовете чрез равнопоставен достъп до културни, социални, образователни, медицински и обслужващи институции, до достатъчно жилищно пространство, както и до природа и места за отдих;

- прилагане на адаптивни и отговорни управленски практики.

Реализирането на трансгранични проекти и проекти с областно значение е важна предпоставка за цялостното развитие на област Русе. Забелязва се, че инициативността за осъществяване на такъв вид проекти се засилва все повече, но за да има осезаем резултат и да се постигне устойчиво развитие, то трябва тя да се утвърди като трайна тенденция през следващите години.

Заклучение

Анализът на състоянието и проблемите на селищната мрежа, населените места и техните елементи в локален мащаб – в конкретния случай само за област

Русе, дава възможност да се подчертаят тенденциите, които предопределят бъдещите възможности и перспективи на местно ниво. Те, от своя страна, осигуряват базата за изграждане на конкурентен профил на съответната област спрямо останалите 27 области в страната и дефиниране на конкретни цели и приоритети, които следва да бъдат заложиени в предстоящите програмни документи на местно ниво – в конкретния случай „Областна стратегия за развитие на област Русе след 2017 година“, и върху които да се концентрира местното управление.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. Актуализиран документ за изпълнение на „Областна стратегия за развитие на област Русе за периода 2005 – 2015 г.“, стр. 6. Официална уеб-страница на областна администрация – Русе, актуално съдържание към 05.11.2017 г. (www.ruse.bg/documents/2_obla_str.doc)
2. Интегриран воден проект за подобрения на водния цикъл на град Русе. Официална уеб-страница на „Вик“ ООД – Русе, актуално съдържание към 04.11.2017 г. (http://www.vikruse.com/index.php?target=static&static_id=35)
3. Закон за административно-териториалното устройство на Република България. Държавен вестник, 1995, бр. 63.
4. Областна стратегия за развитие на област Русе за периода 2005 – 2015 г. Областна администрация Русе, официална уеб-страница, актуално съдържание към 06.11.2017 г.: www.ruse.bg/documents/2_obla_str.doc

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Dokova, S. (2008). *Teritorialno i administrativno ustroystvo – problemni aspekti*. Sofia: Trakiya-M. [Докова, С. (2008). *Териториално и административно устройство – проблемни аспекти*. София: Тракия-М]
- Kovachev, At. (2009). *Teritorialno ustroystvo*. Sofia: Pensoft [Ковачев, Ат. (2009). *Териториално устройство*. София: Пенсофт].
- Lozanov, Em. & Terziyska, D. (2006). *Regionalni problemi na Republika Bulgaria*. Sofia: Trud [Лозанов, Ем. & Терзийска, Д. (2006). *Регионални проблеми на Република България*. София: Труд].
- Terziyska, D. (2006). *Regionalni problemi na Republika Bulgaria*. Sofia: Trud [Терзийска, Д. (2006). *Регионални проблеми на Република България*. София: Труд].
- Vasileva, L. (2001). *Regionalno planirane i prognoziranje, Parvo izdanie*. Sofia: Trakiya-M. [Василева, Л. (2001). *Регионално планиране и прогнозиране, Първо издание*. София: Тракия-М].

ANALYSIS OF PROBLEMS AND TRENDS IN THE STRUCTURE AND DEVELOPMENT OF THE SETTLEMENTS IN RUSE DISTRICT

Abstract. From ancient times, the territory and its characteristics have become distinct as an integral part of human life. The interdependence between the territory and the human community is unquestionable. With its features, the territory has a significant influence on the quality and lifestyle of the people who inhabit it and vice versa - with its activities, people have a direct impact on the territory and its characteristics. This interconnection is a major factor in the formation of settlements, their development and their future prospects.

The purpose of the report is to reflect the problems in the structure of the settlements in Rouse region and the tendencies for their development

✉ **Ms. Boryana Kamenova**
Dr. Nataliya Nedelcheva, Assoc. Prof.

“Angel Kanchev” University of Ruse
8, Studentska Str.
7017 Ruse, Bulgaria

E-mail: borito.kamenova@abv.bg

E-mail: ntnedelcheva@abv.bg